

Documentatul studiu, pe cele 24 de file, al „Disertației despre tipografiile românești” următorul capitol al cărții, răsplătește atât strădania autorilor cât și curiozitatea celor care caută date inedite despre scrierile de altădată. Studiarea și comentarea critică paralelă a dosarului cu „Însemnări în legătură cu tipăriturile românești”, a fișelor de lucru, a textului manuscris și tipărit al lui Vasilie Popp, a dus la constatarea că metoda de cercetare a lui Vasilie Popp a fost științifică, sistematică și modernă pentru acel timp.

„Dedicația” și „Prefața”, „Disertației” rămân o pledoarie pentru unitatea noastră națională izbândită prin cultură.

Făcând o cercetare detaliată asupra „Disertației”, Eva și Iacob Mârza s-au oprit la menționarea surselor documentare ale autorului, la informațiile despre oficinile tipografice, la mesajul bibliografic al „Disertației”, la structurarea „opusculului” și ne-au semnalat atenția acordată de Vasilie Popp secolului al XVII-lea, depășind aspectul tipografic, dar nu cu aceeași rigurozitate au fost prezentate și secolele al XVIII-lea și prima jumătate al secolului al XIX-lea.

„Raportată la anume context național, politic și cultural în care a evoluat societatea românească din Transilvania în „Vormărz”, „Disertația” lui Vasilie Popp este o contribuție bibliografică de netăgăduit, notează Eva și Iacob Mârza, opinie pe care reușesc să o împărtășească cu eficiență și celor care parcurg cartea de la început până la fila cea din urmă.

În „Nota asupra ediției” autorii, soții Eva și Iacob Mârza, își mărturisesc efortul depus pentru realizarea acestei tipărituri, neomițând să aducă mulțumiri celor care i-au „sfătuit”.

Volumul recenzat acum, reeditează în partea a doua a cuprinsului său „Disertație despre tipografiile românești din Transilvania și învecinatele țări de la începutul lor până la vremile noastre” scrisă de Vasilie Popp și tipărită la Sibiu în anul 1838 (cu redarea paginii de titlu în original), Notele lui Vasilie Popp, Prefație, Notele editorilor, Dedicatie, Prefație și se încheie cu rezumatul cărții în limba germană, indice selectiv de persoane, Cuprins și 16 ilustrații.

Prin înalta ținută științifică și prin stilul cu veridice valențe literare, cartea aceasta, cu prima sa parte, care poate fi socotită un studiu monografic, completează reeditarea „Disertației despre tipografiile românești”, situându-l pe Vasilie Popp în galeria intelectualilor de elită ai vremii sale, iar Eva și Iacob Mârza și de această dată își îndreptățesc locul de prestigiu printre cercetătorii contemporani în domeniul cărții vechi.

Maria Basarab

ADRIANA MITU, Din vechile cărți de înțelepciune la români, cugetările lui oxenstiern secolul XVIII, Editura atos, București, 1996, 223 p.

O carte de referință în Bibliografia cărților noastre vechi și-a căpătat locul de frunte grație cercetătoarei Adriana Mitu, căreia i-a fost tipărită la Editura ATOS, București, 1996, laborioasa lucrare „Din vechile cărți de înțelepciune la români. Cugetările lui Oxenstiern, secolul XVIII”.

Semnul prețuirii, cum se cuvine, al acestei cărți ne este dat încă de aprecierile reputatului academician Virgil Cândea, care a semnat „Prefața” cărții.

Pentru a-l încunoștința pe cercetător, sau pe cel interesat de cultură, care dorește informații despre viața și activitatea lui Iohan Thuresson, conte de Oxenstiern (1666-1733) și îndeosebi despre „Cugetările” sale, se cere ca modesta noastră recenzie să prezinte mai întâi succint, structurarea lucrării. Și, aceasta urmează logica firească a cronologiei vieții, dar mai important, a evenimentelor istorice, literare și culturale în general, în care se încadrează scrierea contelui suedez.

Prin urmare, întâiul capitol „Introducerea” motivează interesul autoarei manifestat față de această scriere destul de puțin cunoscută la noi și neelucidată până acum de istoricii noștri literari, problemă a paternității traducerii românești a „Cugetărilor”, precum și, fixează direcțiile de cercetare pe care le-a propus autoarea acestei cărți. Urmează capitolul dedicat „Literaturii sapiențiale europene în secolul al XVIII-lea cu subcapitole titrate, care lămuresc de la început ideea urmărită și tratată (1 Conceptul de literatură sapiențială; 2. Scurt istoric al dezvoltării literaturii sapiențiale europene; 3. Premise istorice și culturale ale dezvoltării literaturii sapiențiale în secolul al XVIII-lea. Principali ei reprezentanți; 4. Literatura sapiențială la români).

Cel de-al treilea capitol consacrat autorului acestor „Cugetări”, Iohan Thuresson conte de Oxenstiern (1666-1733) este conceput tot pe bază de subcapitole, detaliat și documentat prezentate (3.1. Viața; 3.2. Opera; 3.2.1. Geneza; 3.2.2. Răspândirea operei și notorietatea autorului; 3.2.3. Intenția autorului; 3.2.4. Descrierea operei; 3.2.5. „Cugetările” lui Oxenstiern, perlă a barocului literar european; 3.2.6. Concluzii).

Capitolul IV se referă la „Cugetările” lui Oxenstiern în spațiul românesc, împărțit și el pe subteme, care facilitează pătrunderea în profunzimea analizei critice făcute de această cercetătoare în domeniul cărții vechi. (4.1. Momentul și locul pătrunderii în spațiul românesc; 4.1.1. Împrejurările istorico-culturale; 4.1.2. Primele traduceri din limba franceză făcute în Moldova la sfârșitul secolului al XVIII-lea; 4.1.3. Traducători și copişti din Moldova la sfârșitul secolului al XVIII-lea; 4.2. Prima traducere în limba română a „Cugetărilor” lui Oxenstiern; 4.2.1. Autorul traducerii; 4.3. Răspândirea „Cugetărilor” prin copii manuscrise. Filiația acestora; 4.3.1. Descrierea manuscriselor; 4.3.2. Concluzii; 4.4. Calitatea traducerii. Limba și stilul versiunii românești; 4.5. Receptarea ideilor din „Cugetările” lui Oxenstiern; 4.5.1. Eminescu și Oxenstiern; 4.6. Răspândirea știrilor despre viața și opera lui Oxenstiern în istoriografia literară românească).

Capitolul V este cel al „Concluziilor”.

Partea finală a cărții cuprinde „Note”, „Bibliografie selectivă”, apoi pe 44 de pagini sunt prezentate Anexele referitoare la ediții franceze; mai cuprinde „Indice de nume” și se încheie cu „Cuprins”.

Prezentarea titlurilor capitolelor și subcapitolelor ne scutește de comentarea conținutului cărții, iar pe cititorul avizat, sau nu tocmai, îl pune de la început în legătură cu cuprinsul paginilor.

Cartea, o amplă lucrare de istorie a cărții vechi, este un model de cercetare interdisciplinară, iar vasele și documentatele cunoștințe ale autoarei nu copleșesc, ele deschid apetitul pentru lectură și studierea cărții. Cercetătoarea reușește pe deplin să pună în valoare, să scoată la lumină toate ascunzările legate de perioada în care au fost scrise, tipărite și apoi traduse la noi „Cugetările” pline de înțelepciune ale contelui Oxenstiern, care a adăugat acestora și „Reflecții și maxime” și o „Culegere de scrisori intime”.

Autoarea acestei cărți se impune și ca un fin observator, talentat portretist și este convingătoare în ceea ce concluzionează odată ajunsă la capătul unor capitole.

Prin buna cunoaștere a limbii franceze, limba originală a scrierii lui Oxenstiern, cercetătoarea Adriana Mitu, cu vădit talent literar, redă în cunoștință de cauză și cu claritate, ideile filozofice, moralizatoare ale operei și ale traducerii ei românești adoptând metoda comparatistă.

Prin-o minuțioasă cercetare științifică, cartea prin autoarea ei încearcă, acum, să clarifice, să dea repere, pentru stabilirea locului și a numelui traducătorului „Cugetărilor” în limba română, corelând ideea aceasta cu împrejurările istorice și culturale ale vremii.

Remarcabilă cartea, merituosă autoarea și răsplătiți cititorii care pot fi istorici literari, comparatiști, filologi, bibliologi, sau simpli iubitori de cultură.

Eleganța copertei, vioiciunea culorilor adaugă cărții un plus de valoare și atractivitate și sub aspect grafic.

Maria Basarab